

Algunes evidències de Colom i Cortès

En Jordi Bilbeny m'encoratja que us escrigui per comunicar unes troballes casuals que he fet tot fullejant un llibret que la meua família devia comprar a mitjans dels anys setanta per tal d'ornar una mica els prestatges del moble del menjador. Forma part d'un grup de quatre biografies en tres petits volums: OJEDA/BALBOA, CORTÉS i PIZARRO. El d'en Cortès sembla signat per un tal Jaime Jerez, de qui he buscat referències a Internet, però d'entrada només surt com a traductor d'obres semblants a principis dels 70. L'edició correspon al CIRCULO DE AMIGOS DE LA HISTORIA, c/ Conrado del Campo, 9-11, Madrid-27, sobre un original i copyright d'Editions Ferni, Genève, 1972.

M'he entretingut una mica amb la biografia d'en Cortès, i a la pag. 40 he trobat en només quatre ratlles dues informacions d'interès. El paràgraf diu, textualment:

"Desazonaba igualmente al gobernador (Ovando) la presencia del anciano Colón en su cuarto y último viaje por aguas del Caribe y que aún insistía, con tozudez ya senil, en hallar una ruta marítima que le llevase hasta Cipango y el Catay." D'una banda, se'ns diu per partida doble que Colom era un **anciano** i descriu la seva obstinació com a **tozudez ya senil**, expressions que quadrarien amb el Joan Cristòfor Colom que ens assenyala Bilbeny, i el qual rondaria els 88-90 anys en aquell moment. Per l'altra banda, quan afirma "*que **aún insistía, con tozudez ya senil, en hallar una ruta que le llevase hasta Cipango y el Catay***", se'ns està dient no només que en Colom sabia perfectament que no es trobava pas a las Indias Orientales, tal com se'ns ha volgut fer creure des de la Història oficial, sinó que insistia a trobar un accés des del Caribe cap a l'oceà que hauria de dur-lo fins a l'illa del Japó, el *Cipango*, com s'anomenava aleshores. Aquesta afirmació alimenta la idea que en Colom disposava d'informació privilegiada, bé en forma de mapa antic, bé en forma de velles dades segons les quals, existiria un estret a l'Amèrica Central que permetria accedir de l'Atlàntic al Pacífic. Més endavant, en el mateix llibre, trobem que Cortès parla de buscar aquest pas en una carta al rei Carles I. El paràgraf és el següent: *Ocupada la costa del Sur, al Conquistador le obsesionará la idea de hallar un estrecho que lleve de uno a otro Océano, más cómodo y asequible que el descubierto unos años antes por Magallanes. En una de sus cartas a Carlos V dice que si es necesario, explorará la Costa Norte (se trata de la ribera oriental americana) desde "**Los Bacallaos**" (Terranova) hasta el extremo sur alcanzado por Magallanes"*.

Los Bacallaos està entre cometes al llibre, perquè se suposa que és tal com ho deia en Cortès. No és l'única catalanada que hi ha en el text.

Pag. 96: en un moment de tranquil·litat, alguns veterans de l'expedició d'en Cortès parlen dels topònims d'indrets recorreguts en expedicions anteriors i diuen: "*Señor, allí queda **La Rambla**, que en lengua de indios se dice* ("es diu"!): traducció literal del català?) *Ayagualulco. Allí está Tonala, que dicen **Sant Antón** ("sant" amb T final!). Allí es el río de Guazagualco. Allí la Roca Partida, el río Alvarado..."*

A la pàg. 135 hi ha una altra evidència que el cronista té en l'imaginari els referents de la Corona d'Aragó: (...) *se comportaban como soldados en ciudad conquistada, propiciando con ello que cualquier menudo incidente callejero pudiese degenerar en otras **Vísperas Sicilianas***. I aquí posa una nota que ens aclareix què són les *Vísperas Sicilianas* (30 març de 1282: els sicilians es revoltaren contra les tropes de Carles d'Anjou, amb un ferotge acarnissament contra els francesos, i provocaren la intervenció del rei Pere III d'Aragó). Un cronista castellà no té en ment un esdeveniment històric de fa més de 200 anys d'un

rei català a la Mediterrània, per la qual cosa és gairebé evident que ens trobem davant d'un cronista català, o en tot cas, d'un cronista que reflecteix el pensament de Cortès, el qual sí que té referents històrics catalans (la crema de les naus a l'estil dels Almogàvers, per descartar la pròpia retirada: o vèncer o morir).

En un altre moment, a la pàg. 215, Cortès porta gairebé *tres años yendo de Herodes a Pilatos* (no sé si es fa servir en castellà, també, aquesta expressió) *luchando en vano contra las maniobras del intrigante Obispo de Burgos Pedro de Fonseca*.

A la pàg. 221, "*Creo que es muerta mi mujer*", diu Cortès quan pren de terra el cos de la seva dona *Catalina*.

Són només uns exemples d'unes edicions que poden contenir molt de suc. Tindré molt de gust de remetre-us allò que vagi trobant.

Josep Mayolas